

SPEER Daniel

Sieben kleine Stücke für Anfänger
Seven Small Pieces for Beginners

Διμερής Μορφή - Ανάλυση

2010

3ευκ1L4

Διμερής Μορφή – Μια Ανάλυση

Η διαίρεση μιας σύνθεσης σε διακριτά αλλά αλληλοσυσχετιζόμενα τμήματα μέσω πτώσεων αποτελεί από το Μεσαίωνα και την Αναγέννηση μέχρι τις μέρες μας ένα πετυχημένο τρόπο συνεπούς οργάνωσης ενός μουσικού έργου. Οι τμηματικές μορφές (μονομερής, διμερής, τριμερής, πολυμερής), το Rondo, το πρώτο μέρος μιας σονάτας (Sonata Allegro) ακόμη και η φούγκα από μια άποψη είναι μερικά παραδείγματα αυτής της μορφοπλαστικής τεχνικής.

Οι παρούσες σημειώσεις δεν αφορούν τόσο στους σπουδαστές της Μορφολογίας όσο σε αυτούς της Αντίστιξης. Συνήθως μετά τη μελέτη των τεχνικών της δίφωνης αντίστιξης ακολουθεί η σύνθεση σύντομων δίφωνων κομματιών σε ύφος μπαρόκ και διμερή φόρμα. Με αφορμή τα Επτά Σύντομα Κομμάτια του Speer [1], στην αρχή θα επιχειρήσουμε μια σύντομη επισκόπηση της διμερούς μορφής, θα αναλύσουμε το πρώτο από τα κομμάτια του Speer (Aria) και θα αφήσουμε τα υπόλοιπα έξω στον σπουδαστή για ανάλυση.

Η *διμερής μορφή (binary form)* είναι ένας από τους πλέον συνήθεις τρόπους διάρθρωσης ενός μουσικού έργου ή τμήματος αυτού την περίοδο μπαρόκ. Ο Ousseley [2] την χαρακτηρίζει ως την πιο παλιά, την πιο χρησιμοποιημένη και πιο σημαντική μουσική φόρμα. Έργα για πληκτροφόρο, έγχορδα, μουσική δωματίου ακόμη και ορχηστρικά υιοθετούν αυτή τη μορφή. Μαζί με την *μονομερή (one part)* και *τριμερή (ternary)* μορφή συγκαταλέγονται στις *Απλές Τμηματικές Μορφές (Simple Part Forms)*. Με το “απλές” δηλώνουμε ότι κάθε τμήμα μιας τέτοιας μορφής δεν μπορεί να χωριστεί περαιτέρω σε μείζονος σημασίας τμήματα, ενώ κάθε τμήμα μιας *Σύνθετης Τμηματικής Μορφής (Composite Part Form)* μπορεί. Πάρτε για παράδειγμα το Menuet – Trio -Menuet, είναι μια σύνθετη τριμερής μορφή, το Menuet και το Trio που αποτελούν την *σύνθετη* τριμερή είναι *απλές* τριμερείς μορφές. Απλή διμερής μορφή απαντάται και στην κλασική περίοδο, οι συνθέτες την χρησιμοποιούν όμως περισσότερο ως εσωτερικό τμήμα μιας μεγαλύτερης συνθέσεως παρά ως ανεξάρτητο έργο. [3]

Η σύντομη διμερής μορφή αποτελείται συνήθως από 16 μέτρα ||: 4+4 :|||: 2+2+4 :|| (όπως το πρώτο κομμάτι του Speer), από 24, ή και 32 ||: 4+4+4+4 :|||: 4+4+4+4 :|| (Notenbüchlein, BWV Anhfang 114). Δεν αποκλείεται και άλλος αριθμός μέτρων.

Τα *μετατροπικά σχήματα* που χρησιμοποιούνται σε μια διμερή μορφή είναι σχεδόν τυποποιημένα. Κομμάτια σε μείζονα τρόπο (I/Nτο) μετατρέπουν προς την περιοχή της δεσπόζουσας στο τέλος του A (V/Σολ), κομμάτια σε ελάσσονα (i/ντο) προς τη σχετική μείζονα (III/Μι_b), δεν αποκλείεται και η ελάσσων δεσπόζουσα (v/σολ). Να μερικά τυποποιημένα μετατροπικά σχήματα (ΤΑΠ = Τέλεια Αυθεντική Πτώση / ΜΠ = Μισή Πτώση – Ντο = Ντο μείζονα / ντο = Ντο ελάσσονα):

Μείζων Τρόπος

	: I/Nτο ..... V/Σολ [ΤΑΠ] :			: vi/λα ..... I/Nτο [ΤΑΠ] :	
	: I/Nτο ..... V/Σολ [ΤΑΠ ή ΜΠ] :			: ii/ρε ..... I/Nτο [ΤΑΠ] :	
	: I/Nτο ..... V/Σολ [ΤΑΠ ή ΜΠ] :			: IV/Φα ..... I/Nτο [ΤΑΠ] :	

Ελάσσων Τρόπος

	: i/ντο ..... III/Μι_b [ΤΑΠ] :			: v/σολ ..... i/ντο [ΤΑΠ] :	
	: i/ντο ..... v/σολ [ΤΑΠ] :			: iv/φα ..... i/ντο [ΤΑΠ] :	
	: i/ντο ..... i/ντο [ΜΠ] :			: iv/φα ..... i/ντο [ΤΑΠ] :	
	: i/ντο ..... v/σολ [ΤΑΠ] :			: III/Μι_b ..... i/ντο [ΤΑΠ] :	
	: i/ντο ..... i/ντο [ΜΠ] :			: III/Μι_b ..... i/ντο [ΤΑΠ] :	

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι όλες οι *γειτονικές τονικότητες* μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ιδίως όταν το κομμάτι είναι αρκετά μεγάλο. Οι μετατροπίες είναι κυρίως *διατονικές*, δεν αποκλείεται

πάντως και η χρήση *μετατροπικών αλυσίδων*.

Εκείνο που πρέπει να τονισθεί είναι ότι η αντίθεση ανάμεσα στα **A** και **B** δεν επιτυγχάνεται *θεματικά* αλλά *τονικά* όπως θα δούμε στη συνέχεια.

•

Ας δούμε τώρα πιο αναλυτικά τη διμερή μορφή μέσα από το πρώτο κομμάτι του Speer. Παίξτε πρώτα το κομμάτι στο πιάνο αρκετές φορές μέχρι να το μάθετε σχεδόν απ' έξω (για καλή συνήθεια που πρέπει να αποκτήσει κανείς πριν από κάθε ανάλυση). Μελετήστε το ενάρθρο βασίμο, εντοπίστε τα μοτίβα τις φράσεις και τις πτώσεις από την αναλυμένη παρτιτούρα.

Το κομμάτι χωρίζεται σαφώς σε δύο ισομήκη τμήματα **A** και **B** (*συμμετρική διμερής μορφή*) [4], “οπτικά” μέσω της διπλής διαστολής και επανάληψης στο μ.8 και “οργανικά” με την τέλεια πτώση στην τονικότητα της δεσπόζουσας (V). Το τμήμα **B** καταλήγει με όμοιο τρόπο, τέλεια πτώση στην τονική (I). [5] Το τμήμα **A** αποτελείται τώρα από μια 8-μετρη περίοδο με δύο φράσεις (*εισαγωγική*, 4μ – *απαντητική*, 4μ). Περαιτέρω για την περίοδο του A μπορούμε να πούμε τα εξής:

- οι φράσεις **a1** και **a2** συντίθενται από δυο δίμετρες *υποφράσεις* η κάθε μια: $a1 = a2 = 4 = 2 + 2$,
- η περίοδος είναι *συμμετρική* ή *τετράγωνη* (4+4),
- είναι *παράλληλη*, κι οι δυο φράσεις **a1** και **a2** εκκινούν με τα μοτίβα **m1** – **m2**,
- είναι *μετατροπική* (στο μ.8 έχουμε μετατροπία στην τονικότητα της V, συμβουλευτείτε το ενάρθρο βασίμο)
- η εισαγωγική φράση (**a1**) είναι *κλειστή* (αναγεννησιακή πτώση στην I, [^ovii⁶ - I]),
- η απαντητική φράση (**a2**) είναι *ανοικτή* (τέλεια πτώση στην V) και ως εκ τούτου όλη η περίοδος χαρακτηρίζεται ως *ανοικτή*,
- η φράση **a1** *επεκτείνει* (*chord expansion*) τη συγχορδία της τονικής (I → I). Παρατηρείστε ότι το βασίμο διατρέχει όλη την κατιούσα σολ μείζονα κλίμακα,
- η περίοδος *κορυφώνεται* στο G₅ του μ.3.

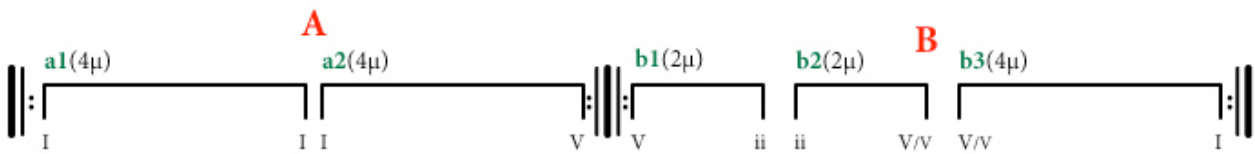
Το **B** αποτελείται από μια περίοδο τριών φράσεων, **b1**(2μ), **b2**(2μ), **b3**(4μ). Γενικά το τμήμα **B** μιας διμερούς μορφής είναι πιο “δραστήριο” μετατροπικά από το **A**. Εδώ έχουμε ήπια μετατροπική δραστηριότητα λόγω της απλότητας του κομματιού. Η φράση **b1** ανήκει στην I λόγω του C₄ του 4ου χρόνου του μ. 10, η **b2** στην V και η **b3** επαναφέρει στην I και οδηγεί το κομμάτι στο τέλος. Στην παρτιτούρα έχει σημειωθεί με λεπτομέρεια ο χειρισμός των μοτίβων, απλά σημειώνουμε εδώ ότι **I** (Inversion) σημαίνει *μοτιβική αναστροφή* και **R** (Reversion) *καρκινική* χρήση του μοτίβου.

Η σχέση τώρα μεταξύ των τμημάτων **A** και **B** επιτυγχάνεται:

- με κοινό μοτιβικό υλικό (τα μοτίβα m1, m2 και m3 διατρέχουν ολόκληρο το κομμάτι),
- με ισομερή διαμερισμό αξιών τετάρτου και ογδόου,
- με ισορροπημένη χρήση βηματικής κίνησης και αλμάτων,
- τα τμήματα **A** και **B** κλείνουν με τον ίδιο τρόπο.

Ίδιον την μουσικής μπαρόκ είναι ότι τα η μουσική συνέπεια και συνάφεια των κομματιών δεν εξαρτάται από *μελωδική* ή *θεματική* επανάληψη (κλασικισμός). Η φύση της μουσικής μπαρόκ είναι *μοτιβική*. Τα μοτίβα συνδυάζονται και εξελίσσονται με έναν εν πολλοίς γραμμικό τρόπο δημιουργώντας μια καλά καθορισμένη υφή η οποία δίνει ενότητα στο σύνολο.

Να το γενικό περίγραμμα του κομματιού (overview):

Σημειώσεις

[1] SPEER Daniel (1636-1707), Γερμανός συνθέτης και συγγραφέας της περιόδου μπαρόκ.

[2] OUSELEY Frederick Arthur Gore (1825-1889), *Musical Form & General Composition* (1886).

[3] Κατά τη διάρκεια του 18^{ου} αι. Οι συνθέτες αρχίζουν να χρησιμοποιούν μουσικό υλικό του **A** προς το τέλος του **B**. Αυτή η μορφή ονομάζεται *κυκλική διμερής* (*rounded two-part form* ή *rounded binary form*). Περισσότερα σε ένα εγχειρίδιο Μορφολογίας.

[4] Συνήθως το **B** είναι μεγαλύτερο του **A**, στις Sarabandes και στα Bourées κυρίως αυτή είναι η συνηθισμένη περίπτωση.

[5] Σε μια τονική σύνθεση τα μορφοπλαστικά στοιχεία της ομοιομορφίας / ενότητας, ποικιλομορφίας, έντασης και χαλάρωσης εκφράζονται μεταξύ *σχέσεων των τονικών περιοχών* της σύνθεσης. Η αναχώρηση από την αρχική τονικότητα δημιουργεί στον ακροατή το αίσθημα της *αντίθεσης* και της *έντασης*. Η επιστροφή στην αρχική τονικότητα δημιουργεί *ενότητα, χαλάρωση και σταθερότητα*.

Sieben kleine Stücke für Anfänger

Seven Small Pieces for Beginners

1. Aria

A [Allegretto]

SPEER Daniel

1636-1707

a1 (8 meas.)

a2 (8 meas.)

B b1 (2 meas.)

b2 (2 meas.)

b3 (4 meas.)

2. Sarabanda

[Tranquillo]

The first system of the Sarabanda piece is written for piano in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff begins with a bass clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The accompaniment starts with a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

8

The second system of the Sarabanda piece continues from the first system. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff begins with a bass clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The accompaniment starts with a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

14

The third system of the Sarabanda piece concludes the piece. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff begins with a bass clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The accompaniment starts with a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

3. Gavotta

[Allegretto]

The first system of the Gavotta piece is written for piano in B-flat major (two flats) and common time (C). It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (Bb, Fb), and a common time signature. The melody starts with a quarter note Bb4, followed by quarter notes C5, D5, and Eb5. The bass staff begins with a bass clef, a key signature of two flats (Bb, Fb), and a common time signature. The accompaniment starts with a half note Bb3, followed by quarter notes C4, D4, and Eb4.

3

The second system of the Gavotta piece continues from the first system. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (Bb, Fb), and a common time signature. The melody starts with a quarter note Bb4, followed by quarter notes C5, D5, and Eb5. The bass staff begins with a bass clef, a key signature of two flats (Bb, Fb), and a common time signature. The accompaniment starts with a half note Bb3, followed by quarter notes C4, D4, and Eb4.

4. Sarabanda

[Andante]

The first system of the Sarabanda consists of two staves. The treble clef staff begins with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 3/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass clef staff provides a simple accompaniment with quarter notes G2, B1, and C2.

11

The second system continues the piece. The treble clef staff features a more active melody with eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes. The bass clef staff continues with a steady accompaniment of quarter notes.

18

The third system concludes the Sarabanda. The treble clef staff returns to a simpler melody with quarter notes. The bass clef staff continues with quarter notes, ending with a double bar line and repeat dots.

5. Aria

[Moderato]

The first system of the Aria is in common time (C). The treble clef staff starts with a whole rest followed by a quarter rest, then a melody of quarter notes. The bass clef staff has a simple accompaniment of quarter notes.

5

The second system of the Aria. The treble clef staff has a melody with eighth and sixteenth notes. The bass clef staff continues with quarter notes. A double bar line with repeat dots is present at the end of the system.

10

The third system of the Aria. The treble clef staff features a more complex melody with eighth and sixteenth notes. The bass clef staff continues with quarter notes. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Sieben kleine Stücke für Anfänger

13

*

Musical score for the first piece, measures 13-16. The score is written for piano in treble and bass clefs. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody in the treble clef consists of quarter notes and eighth notes, while the bass clef provides a simple accompaniment of quarter notes. The piece ends with a repeat sign and a double bar line.

6. Choral-Gesang / Chorale

[Andante]

Musical score for the second piece, measures 1-8. The score is written for piano in treble and bass clefs. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody in the treble clef features a mix of quarter and half notes, with a prominent F# in the second measure. The bass clef accompaniment consists of quarter notes. The piece concludes with a repeat sign and a double bar line.

9

Musical score for the second piece, measures 9-16. The score is written for piano in treble and bass clefs. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody in the treble clef continues with quarter and half notes, ending with a fermata. The bass clef accompaniment remains simple with quarter notes. The piece ends with a repeat sign and a double bar line.

7. Aria

[Allegro]

Musical score for the third piece, measures 1-8. The score is written for piano in treble and bass clefs. The key signature is one flat (Bb) and the time signature is common time (C). The melody in the treble clef is more active, featuring eighth and sixteenth notes. The bass clef accompaniment consists of quarter notes. The piece ends with a repeat sign and a double bar line.